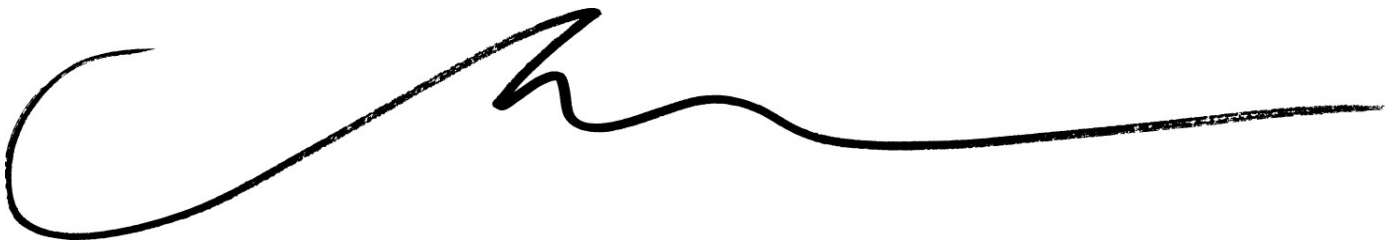

Handlingsprogram för
rådgivningsverksamhet,
skol- och studerandehälsovård
och förebyggande munhälsovård

Innehåll

Inledning	3
Verksamhetsprogrammets målsättning	4
Organisationens målsättning och verksamhetsidé	4
Ansvarspersoner och personalresurser	4
Ledning av verksamheten	4
Organisationsschema	5
Rådgivningens personalresurser samt samarbetet mellan läkare och hälsovårdare	5
Skol- och studerandehälsovårdens personalresurser samt samarbetet mellan läkare och hälsovårdare	7
Den förebyggande mun- och tandvårdens personalresurser	9
Mödra- och barnrådgivningen	9
Målsättning för mödra- och barnrådgivningsverksamheten	9
Lagstadgade skyldigheter och rekommendationer	10
Särskilt stöd och principer för mångprofessionellt samarbete	12
Överföring till skolhälsovården	14
Skol- och studerandehälsovården	14
Målsättning för skol- och studerandehälsovårdsverksamheten	14
Lagstadgade skyldigheter och rekommendationer	14
Specialundersökningar för skolhälsovården	16
Principer för mångprofessionellt samarbete, arbetsfördelning och verksamhetsmodeller inom skol- och studerandehälsovård	17
Överflyttning till studerandehälsovården	18
En sund och trygg skola och studiemiljö	19
Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexual hälsa	19
Munhälsovården	20
Utredning över behovet av stöd för dem som uteblir från hälsoundersökningar	22
Utvärdering och uppföljning	24
Lagar, förordningar och anvisningar som styr verksamheten	25

Inledning

Enligt statsrådets förordning (338/2011) ska den myndighet som ansvarar för folkhälsoarbetet i kommunen godkänna ett enhetligt handlingsprogram för rådgivningsverksamheten, skol- och studerandehälsovården samt den förebyggande mun- och tandvården för barn och unga. Handlingsprogrammet ska utarbetas i samarbete med socialväsendet och undervisningsväsendet. Handlingsprogrammet ska godkännas av den myndighet som ansvarar för folkhälsoarbetet.

Syftet med handlingsprogrammet är att säkerställa att de förebyggande tjänsterna är planmässiga, beaktar befolkningens behov samt att de kvalitetsmässigt är likadana oberoende av i vilken kommun del de erbjuds. Syftet är att stärka det hälsofrämjande arbetet, att tidigt identifiera behov av särskilt stöd samt att förhindra utslagning. I handlingsprogrammet beskrivs i enlighet med förordningen hälsoundersökningarnas innehåll och omfattning, ansvarsfördelning och samarbete.

Pargas stad är en tvåspråkig skärgårds stad med drygt 15 200 invånare på sammanlagt 110 bebodda öar. Enligt befolkningsprognosen minskar antalet barnfamiljer och unga medan andelen över 65 åringar ökar. Förutom tvåspråkigheten utgör det geografiskt stora området utmaningar. I Pargas finns 5 kommunområden, alla på var sin ö. Verksamheten blir splittrad på flera olika ställen. Personalen på de mindre orterna tar hand om det förebyggande arbetet hos hela befolkningsgruppen och har inte möjlighet att specialisera sig på alla delområden. De små skolorna i periferin gör att det krävs mera personalresurser. En utmaning är att erbjuda likvärdig service på alla orter.

Handlingsprogrammet har utarbetats av en för ändamålet utsedd arbetsgrupp under ledning av tf. social- och hälsovårdsdirektör Miia Lindström och i samarbete med social- och undervisningsväsendet. Programmet är uppgjort för åren 2020 - 2023. I välfärdsberättelsen utvärderas årligen hur verksamheten har ordnats och vilka resultat den har gett. Regionförvaltningsverket och Valvira övervakar hur förordningen verkställs i kommunerna.

Verksamhetsprogrammets målsättning

Handlingsprogrammet är kopplat till kommunens ekonomiplan.

Organisationens målsättning och verksamhetsidé

Målet är att

- effektivt producera lagstadgade tjänster för kommuninvånarna
- primärvård samt sjuk- och hälsovård till alla kommuninvånare samt brådskande vård till alla behövande. Primärvården täcker barn-, mödra-, skol-, studerandehälsovård samt tandvård. Stödfunktioner, psykolog-, talterapi-, laboratorie-, fysioterapi-, apoteks- och centrallagerverksamhet.
- effektivera och utveckla användningen av digitala tjänster och verktyg

Visionen är en välutvecklad och effektiv hälsovård som anpassar sig till förändringarna i verksamhetsomgivningen. Att utveckla samarbetet med stadens samtliga servicesektorer i hälsofrämjande syfte.

Strategiska åtgärder

I allt utvecklingsarbete inom hälsovård är målet att producera tjänster av hög kvalitet på ett kostnadseffektivt sätt och samtidigt förbättra patienternas tillgång till tjänster. Förbättrad tillgång till tjänster bidrar till att lösa problemen i ett tidigt skede så att den specialiserade sjukvårdens tjänster kan undvikas.

Ansvarspersoner och personalresurser

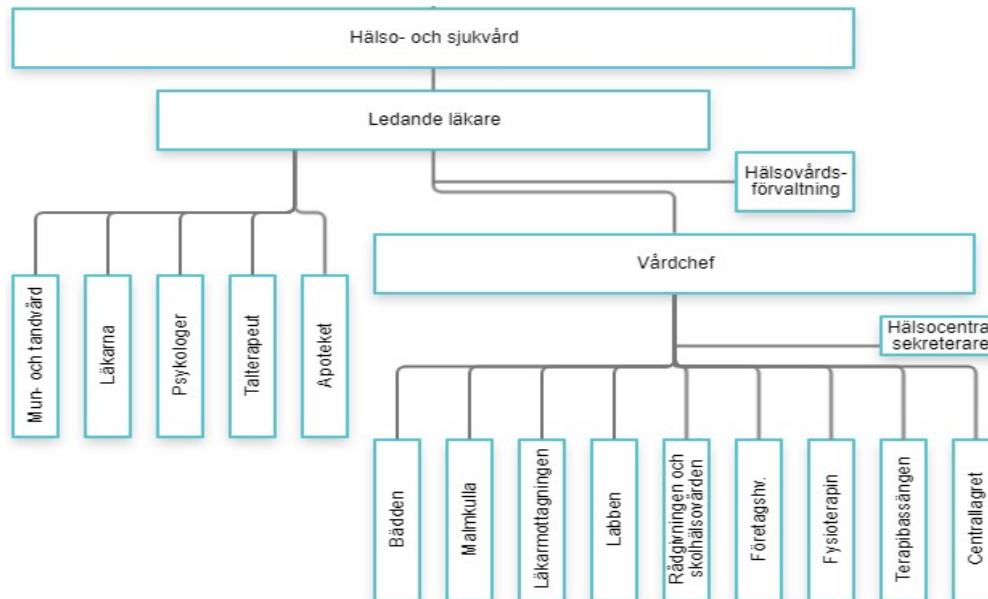
Ledning av verksamheten

Rådgivningsverksamheten, skol- och studerandehälsovården samt den förebyggande mun- och tandvården hör till social- och hälsovårdssektorn, som leds av social- och hälsovårdsdirektören. Ledande läkaren är den myndighet som ansvarar för verksamheten. Ledande tandläkare ansvarar för mun- och tandvården i Pargas. Ledande tandläkare lyder under ledande läkare.

Den ansvariga hälsovårdaren för rådgivningen och skolhälsovården fungerar som närmaste förman till hälsovårdarna. Den ansvariga hälsovårdaren lyder under vårdchefen, som i sin tur lyder under ledande läkaren. Elevvårdsgruppernas verksamhet inom skol- och studerandehälsovården leds av rektorerna, som är underställda finska respektive svenska utbildningschefen. För utbildning och småbarnsfostran som helhet ansvarar svenska utbildningschefen. Såväl svenska utbildningschefen som social- och hälsovårdsdirektören hör till stadens ledningsgrupp.

Organisationsschema

MONA-gruppen, dvs. den sektorsövergripande samarbetsgruppen

Den sektorsövergripande samarbetsgruppen har till uppgift att främja kommuninvånarnas hälsa och välfärd. Den behövs för planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av elev- och studerandevården samt för den allmänna planeringen och utvecklingen av styrnings- och servicenätverket för unga.

Samarbetsgruppernas arbete och uppgifter regleras av olika lagar, såsom lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet, ungdomslagen, lagen om elev- och studerandevård, barnskyddslagen, hälso- och sjukvårdslagen och socialvårdslagen.

Den sektorsövergripande samarbetsgruppen, som i Pargas kallas MONA-gruppen, har utsetts av nämnderna. Medlemmarna i gruppen representerar på ett mångsidigt sätt olika verksamheter i staden, såväl inom social- och hälsovården, bildningsväsendet som förvaltningen. MONA-gruppen sammanträder 4-6 gånger per år. (Källa: MONA-gruppens ordf.)

Rådgivningens personalresurser samt samarbetet mellan läkare och hälsovårdare

“De rekommendationer om personaldimensioneringen av hälsovårdare/ barnmorskor och läkare som anges i denna handbok bygger på beräkningar som innehåller en detaljerad fördelning av arbetstiden mellan olika slags uppgifter. Utgående från

beräkningarna är rekommendationen högst 76 gravida kvinnor per hälsovårdare eller barnmorska och högst 600 gravida kvinnor per läkare."

Handbok för mödrarådgivning
THL 40/2015

Enligt statsrådets förordning (388/2011) är rekommendationen högst 340 barn per hälsovårdare inom barnrådgivningen, då man inte har vikarier och högst 400 per hälsovårdare då man har semestervikarier. Om hälsovårdaren jobbar inom flera sektorer eller om det på området bor många familjer med behov av extra stöd eller invandrarfamiljer, bör barnantalet per hälsovårdare minskas. Rekommendationen för läkarresurser bör vara högst 2400 barn per läkare som jobbar heltid och inte har semestervikarie och högst 2800 barn per läkare om semestervikarier finns att tillgå. Man påpekar också att antalet barn bör vara tillräckligt för att försäkra sig om att kunskapsnivå hålls uppe.

I kommunområdet Pargas finns rådgivningen i familjehuset Ankaret, där man har samlat en stor del av barnfamiljernas service under samma tak.

2 hälsovårdare jobbar 100 % med mödra- och preventivrådgivning. Mödra- och preventivrådgivningen har 1 dag i veckan en läkare som kommer från hälsocentralen till rådgivningen. Arbetsfördelningen mellan hälsovårdarna och läkarna har under årens lopp utformat sig till ett intensivt och gott samarbete, som kan betecknas som pararbete.

Barnrådgivningen har 4 hälsovårdare varav 2 jobbar delvis även inom skol- och studerandehälsovården och 1 hälsovårdare fungerar som förman för rådgivning och skolhälsovård. Barnrådgivningens hälsovårdarinsats är ca 2,8/vecka. (En hälsovårdare jobbar 100 % och 3 hälsovårdare jobbar 60 % av sin arbetstid med barnrådgivning.) Barnrådgivningen har en läkarinsats på 2 dagar/veckan. Läkaren kommer från hälsocentralen.

Rekom- mendation	Mödrarådgivning		Barnrådgivning	
	hälsovårdare	läkare	hälsovårdare	läkare
	76 gravida/hv	600	340/400 barn/hv	2400/2800
Pargas	2 hv 100% mödra o prev	1 dag/vecka	2,8 En hälsovårdare jobbar 100% och 3 hälsovårdare jobbar 60% av sin arbetstid med barnrådgivning	2 d/vecka
Nagu	Korpo hv sköter om mödra- o preventivrdg*	Gravida kommer till Pargas på läkarbesök	Nagu hv sköter om barnrdg*	Läkaren i Nagu tar emot barn

Korpo	Korpo hv sköter om mödra- o preventivrdg*	Gravida kommer till Pargas på läkarbesök	Nagu hv sköter om barnrdg*	Läkaren i Korpo tar emot barn
Houtskär	Korpo hv sköter om mödra- o preventivrdg*	Gravida kommer till Pargas på läkarbesök	Nagu hv sköter om barnrdg*	Läkaren i Korpo tar emot barn
Iniö	Hälsovårdaren i Iniö sköter om all öppen hälso- och sjukvård, även rådgivning	Gravida kommer till Pargas på läkarbesök	Hälsovårdaren i Iniö sköter om all öppen hälso- och sjukvård, även rådgivning	Läkaren i Iniö tar emot barn

I skärgården finns en hälsovårdare i Nagu som ansvarar för barnrådgivningen i Nagu, Korpo och Houtskär. I Korpo finns en hälsovårdare som ansvarar för mödra- och preventivrådgivningen i Nagu, Korpo och Houtskär. På Iniöhälsostation finns en hälsovårdare som ansvarar för all hälso- och öppen sjukvård, även mödra- och barnrådgivning och skolhälsovård. Skärgårdens läkarinsatser är små, då mödrarådgivningens alla läkarbesök sköts i Pargas.

Hälsovårdar- och läkardimensioneringen på rådgivningen är tillräckliga enligt rekommendationerna. Utmaningarna finns i att rådgivningsverksamheten är utspridd på flera ställen i kommunen och att det i skärgården är långa avstånd och ganska få gravida och barn. Glädjande är att Pargas kan erbjuda sina tjänster på både svenska och finska. Dessutom har man ett fungerande tolksystem genom Tulka-servicen.

Skol- och studerandehälsovårdens personalresurser samt samarbetet mellan läkare och hälsovårdare

Enligt rekommendationen bör en hälsovårdare inom skolhälsovården ansvara för högst 600 elever och en heltidsanställd skolläkare för höst 2 100 elever. Elevantalet bör vara mindre, om de ansvarar för flera olika skolor eller för ett stort antal elever som behöver särskilt stöd.

I studerandehälsovården bör antalet studerande per heltidsanställd hälsovårdare vara högst 600–800 vid läroinrättningar på andra stadiet och 800–1000 vid yrkeshögskolor. En läkare bör ha högst 2 500–3 000 elever på sitt ansvar. På det kalkylerade antalet elever per hälsovårdare eller läkare inverkar antalet läroinrättningar, studieinriktningarna, samarbetsformerna och vikariearrangemangen.

Skol- och studerandehälsovården i Pargas är splittrad på flera små skolor i periferin och skärgården, vilket innebär att det är en utmaning för

hälsovårdarna då arbetsfältet är splittrat och samarbetsparterna är många. Detta är också orsaken till att hälsovårdaren inte är på plats i skolan alla dagar.

Inom skol- och studerandehälsovården i Pargas kommunområde arbetar för närvarande 6 hälsovårdare. Av dessa inriktas 3,3 hälsovårdares arbetsinsats på skolhälsovården och 0,3 på studerandehälsovården för gymnasister, medan studerandehälsovården för yrkesläroanstalter sysselsätter 0,6 hälsovårdare. För att bättre kunna svara på behovet av skolhälsovårdare har man under 2019 flyttat lite personalresurser från rådgivningen till skolhälsovården. I skärgården sköter den lokala hälsovårdaren om skolhälsovården tillsammans med läkaren. Hälsovårdaren i Korpo är ansvarig för skolhälsovården på Utö.

Skolhälsovård

Rekommendation	Antal elever i skolan	hälsovårdare	läkare
		600 elever/hv	2100 elever/läkare
Iniö skola	12	45 min/barn/år	Enligt behov
Kirjala skola	52	Halv dag/varannan vecka	3-4 ggr/skolår/halv dag
Koivuhaan koulu	320	2½ dagar/vecka	18-20 dagar/år
Kyrkbackens skola	100	1½ dagar/vecka	3-4/skolår
Malms skola	350	4 dagar/vecka	Halv dag/vecka september-februari
Nilsbyn koulu	96	½ dag/vecka	5-7st halva dagar/skolår
Paraisten seudun koulu	200	3 dagar/vecka	15 dagar/år
Sarlinska skolan	267	3½ dagar/vecka	4 h/vecka
Skräbböle skola	94	½ eller 1 dag/veckan på plats i skolan	5-8 ggr/år halvdag
Skärgårdshavets skola	47	5½ timme/vecka	2-3 x halvdag/termin
Sunnanbergs skola	36	Halv dag/varannan vecka	2-3 x halvdag/år
Träsk skola	23	2 timmar varannan vecka	Enligt behov
Ulkosaariston koulu	15	2 timmar/vecka	Halv dag/termin
Utön koulu	9	12 timmar/läsår	6 timmar/läsår

Studerandehälsovård

Rekommendation	hälsovårdare	läkare
----------------	--------------	--------

	600 -800 studerande på andra stadiet/hv 800-1000 studerande i yrkesskolor/hv	2500-3000 studerande/läkare
Axxell	2 dagar/vecka	4-5 x 3h/termin
Livia	½ dag/vecka på höstterminen 1h/vecka på vårterminen	1-3 halva dagar/skolår
Paraisten seudun lukio	0,5 dagar/vecka	0,5 dag/månad
Pargas svenska gymnasium	1,5 dagar/vecka	1 dag/månad

Den förebyggande mun- och tandvårdens personalresurser

Mun- och tandvården ska enligt förordning ha en tillräcklig personaldimensionering så att kontrollerna av munhälsan och de individuella, behovspåkallade undersökningarna av munnen och vårdtjänsterna kan genomföras. Inom mun- och tandvården i Pargas arbetar nio tandläkare, av vilka en är ledande tandläkare. Hennes arbetsinsats består till hälften av kliniskt arbete och till hälften av administrativa uppgifter. Till vårdpersonalen hör fyra munhygienister, åtta tandskötare, två kanslisters och en instrumentvårdare. En munhygienist jobbar som ansvarig munhygienist och sköter därmed chefsuppgifter och administrativa arbeten tillsammans med den ledande tandläkaren. Den nuvarande mängden personal klarar inte riktigt av uppgifterna inom den förebyggande mun- och tandvården, fast alla befattningar är besatta. Vi önskar i framtiden kunna utveckla den förebyggande mun- och tandvården med personal som kan arbeta på fältet och genomföra förebyggande arbetet i daghem och skolor.

Mödra- och barnrådgivningen

Målsättning för mödra- och barnrådgivningsverksamheten

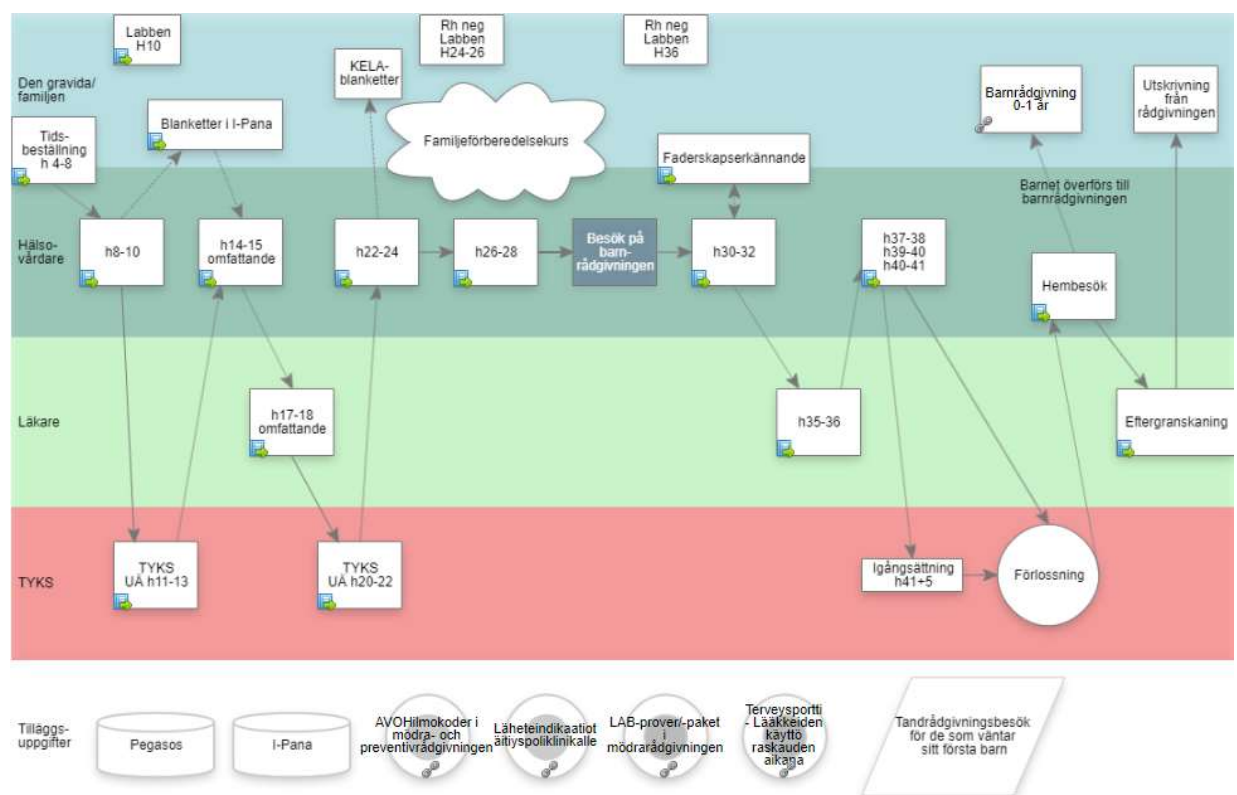
Mödra- och barnrådgivningens grunduppgift är att trygga den väntande mammans, fostrets och barnets sunda utveckling, främja och upprätthålla familjens hälsa och välmående samt stärka föräldraskapet. Arbetet på rådgivningen är mångprofessionellt.

Lagstadgade skyldigheter och rekommendationer

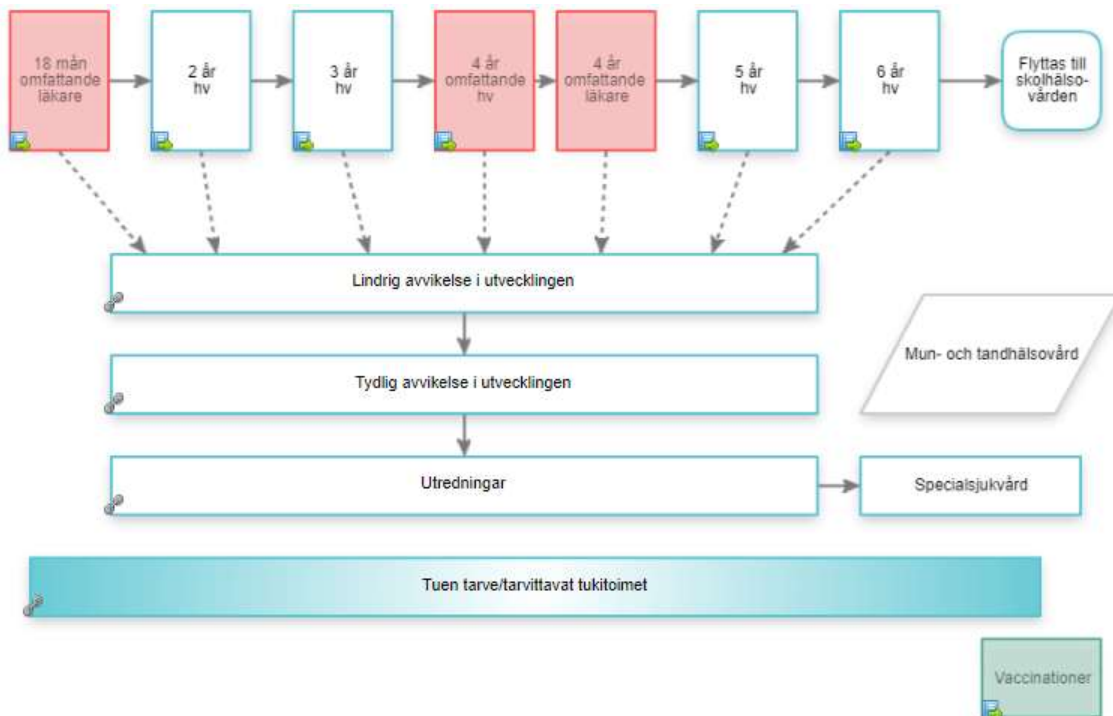
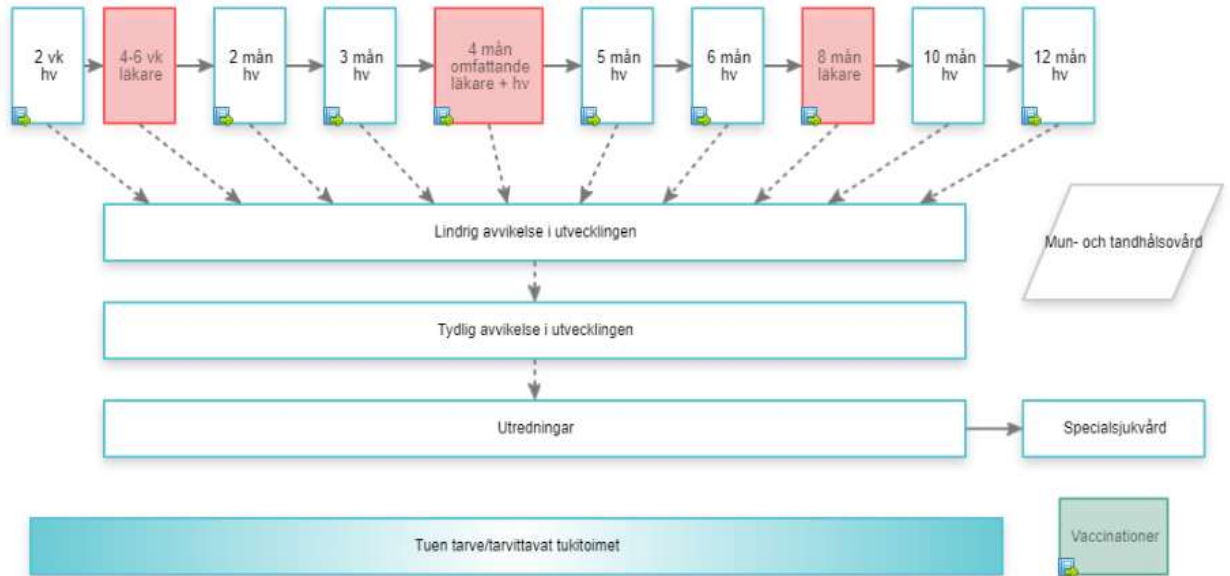
Pargas stads har gjort upp sina handlingsprogram för mödra- och barnrådgivningen enligt Statsrådets förordning 338/2011. Till programmet hör både hälsoundersökningar och omfattande hälsoundersökningar. På rådgivningen har man utvecklat en lågröskelmodell, där det är enkelt för familjerna att ta kontakt. Hälsovårdarna har telefontider, där man kommer i kontakt med sin egen hälsovårdare. Familjerna kan också få rådgivning per telefon. E-tjänsterna innehåller både tidsbokning, kontakt med hälsovårdare och läkare samt möjlighet att fylla i enkäter.

Mödrarådgivningens program

Barnrådgivningens program

Särskilt stöd och principer för mångprofessionellt samarbete

Hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna ska ordnas så att behovet av särskilt stöd hos ett barn under skolåldern, en elev, en studerande eller en familj identifieras i ett så tidigt skede som möjligt, och att det stöd som behövs tillhandahålls utan dröjsmål. Behovet av särskilt stöd ska utredas, om det hos en familj eller i miljön finns faktorer som kan äventyra en sund uppväxt och utveckling.

I syfte att bedöma och tillgodose behovet av särskilt stöd ska det vid behov ordnas extra besök och hembesök. Dessutom ska det utarbetas en plan för välbefinnande och hälsa i samarbete med den som behöver stöd och, beroende på personens ålder, med hans eller hennes familj. Utfallet av planen ska följas och bedömas. I syfte att bedöma och tillgodose behovet av särskilt stöd ska samarbete vid behov också bedrivas mellan olika kommunala aktörer, såsom småbarnspedagogiken, hemservicen, barnskyddet, elev och studerandevården samt den specialiserade sjukvården och andra aktörer.

(Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 1.5.2011/338)

Inom rådgivningen ordnas vi behov extra besök hos hälsovårdare och läkare. Även hembesök är möjliga då det finns ett behov av detta. Ett nära samarbete finns mellan mödra- och barnrådgivningens personal.

Psykologer

Mödra- och barnrådgivningens personal samarbetar med hälsocentralens psykologer för barn under skolåldern och familjerådgivningens psykolog. Till psykologerna behövs inte remisser, utan familjen kan kontakta psykologerna direkt.

Fysioterapi

Pargas stads fysioterapi finns på hälsocentralen. Till fysioterapin behövs remiss, remissen får man från barnrådgivningens hälsovårdare eller läkare.

Talterapi

Pargas stads talterapeuter finns i familjehuset Ankaret. Talterapi ges på båda inhemska språken. Till talterapeuterna behövs ingen remiss.

Ergoterapi

Alla ergoterapitjänster köps. För ergoterapi behövs remiss från rådgivningsläkaren för utredning och om det behövs terapi, behandlar rehabiliteringsgruppen betalningsförbindelsen.

Familjeförberedelse

Familjeförberedelsegrupperna är ett mångprofessionellt samarbete, där de blivande föräldrarna enligt beräknad tid och modersmål bjuds in till en grupp

som träffas 6 gånger. 4 av träffarna sker under graviditeten och 2 av träffarna efter att barnet är född. Programmet är uppbyggt enligt ICDP:s principer kring vägledning av grupp. Vägledarna i grupperna är hälsovårdare från mödra- och barnrådgivningen, psykologer och representanter från småbarnspedagogiken. Vid den sista träffen försöker man få föräldrarna att komma med i den relativt aktiva familjecaféverksamhet som finns i Pargas.

Specialsjukvården

Samarbetet med specialsjukvården består främst av samarbete med mödra- och gynekologiska poliklinikerna, förlossnings- och barnsängsavdelningarna, barn- och ungdomspoliklinikerna, vavu-teamet och barnpsykiatrin.

Småbarnspedagogiken

I Pargas stad finns det ett specialpedagogiskt team. Till detta team hör för tillfället speciallärare inom småbarnspedagogiken som ambulerar i olika enheter samt speciallärare som är stationerade i enheterna.

Specialläraren följer upp och iakttar barnets uppväxt och utveckling tillsammans med föräldrar och personal. Specialläraren deltar i utvärdering av barnets behov av stöd. Vid behov tar förman/ personal/ vårdnadshavare kontakt med specialpedagogen.

Då barnet erbjuds andra stödtjänster t.ex. psykologtjänster, terapier och/ eller annan medicinsk rehabilitering skall det länkas samman till en helhet. I småbarnspedagogiken och i förskolan förverkligas stödet för lärande enligt trestegsmodellen. Det är viktigt att alla de berörda i nätverket kring barnet samarbetar med varandra. (Källa: småbarnspedagogiken)

Familjeenheten och socialtjänster

Hälsovårdaren och läkaren kontakter vid behov familjeenheten i ärenden som gäller barnfamiljer. Hälsovårdarna samarbetar med de anställda på familjeenheten t.ex. när det gäller konsultationer och nätverkssamarbete. Från hälsovården tar man vid behov kontakt i enlighet med socialvårdslagen för bedömning av stödbehovet i familjen eller gör en barnskyddsanmälan. De föregripande barnskyddsanmälningarna görs till vuxensidan.

Familjearbetet vid rådgivningen är kortvarig service med låg tröskel för gravida och familjer till barn under skolåldern. Familjearbetet stöder och vägleder familjer i utmanande situationer. Man blir hänvisad till servicen via hälsovårdaren.

Överföring till skolhälsovården

Då barnet är 6 år och kommer till den sista hälsogranskningen på rådgivningen, informeras barnets vårdnadshavare om, att följande hälsogranskning sker på skolhälsovården innan skolstarten.

Hälsojournalen överförs på våren från barnrådgivningen till skolhälsovården.

Skol- och studerandehälsovården

Målsättning för skol- och studerandehälsovårdsverksamheten

Målet med skolhälsovården är

-att främja elevernas hälsa i samarbete med föräldrarna, lärarna och elevvårdsgruppen för att trygga en sund tillväxt, utveckling och psykiskt välbefinnande för eleverna.

- att identifiera de elever och familjer som har särskilt behov av stöd, och ordna det stöd som behövs i ett så tidigt skede som möjligt.

Målet med studerandehälsovård är att främja och stöda den studerandes fysiska, psykiska och sociala hälsa samt motverka faktorer som kan försämra studieförmågan och livskontrollen.

Lagstadgade skyldigheter och rekommendationer

Kommunen ska för elever ordna en hälsoundersökning i varje årskurs; i årskurs ett, fem och åtta ska undersökningen vara omfattande.

Den omfattande hälsoundersökning som riktar sig elever innehåller en intervju med barnets föräldrar och en utredning av hela familjens välbefinnande till den del det är nödvändigt för att barnets behov av hälso- och sjukvård och stöd ska kunna bedömas samt för att dessa ska kunna ordnas och genomföras.

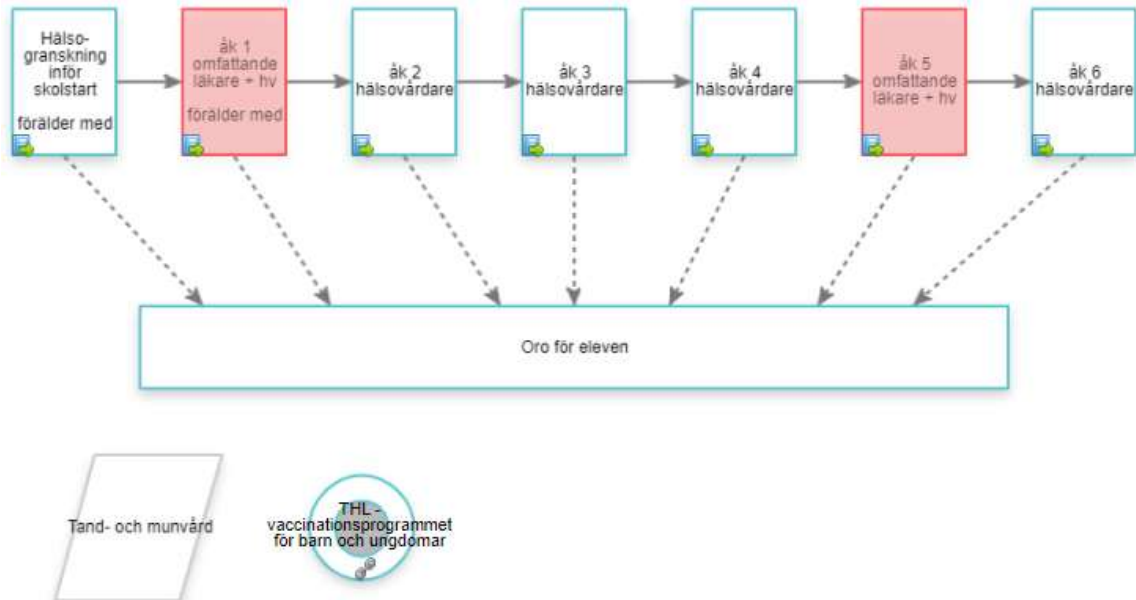
Med vårdnadshavarens skriftliga samtycke inkluderas i den omfattande hälsoundersökningen lärarens bedömning av hur en elev klarar sig i skolan och elevens välbefinnande. Bedömningen ska innehålla uppgifter som är nödvändiga för att bedöma behovet av hälso- och sjukvård eller stöd samt för att de ska kunna ordnas och genomföras.

(Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 1.5.2011/338)

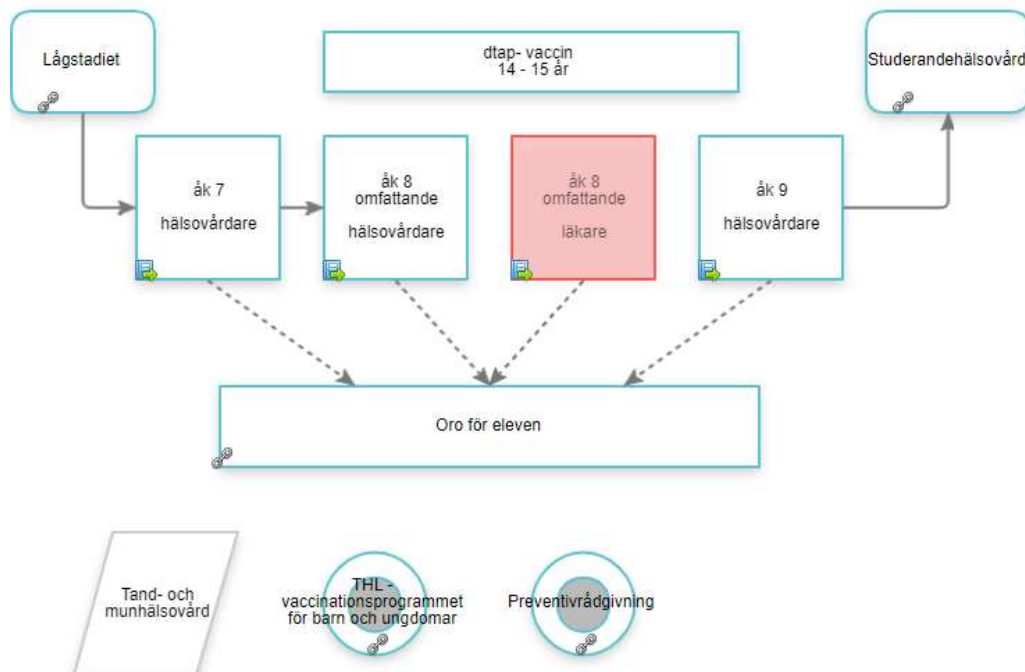
Inom Pargas stad har man gjort upp följande program för skol- och studerandehälsovården. Besökens närmare beskrivning finns i IMS.

Lågstadiets program

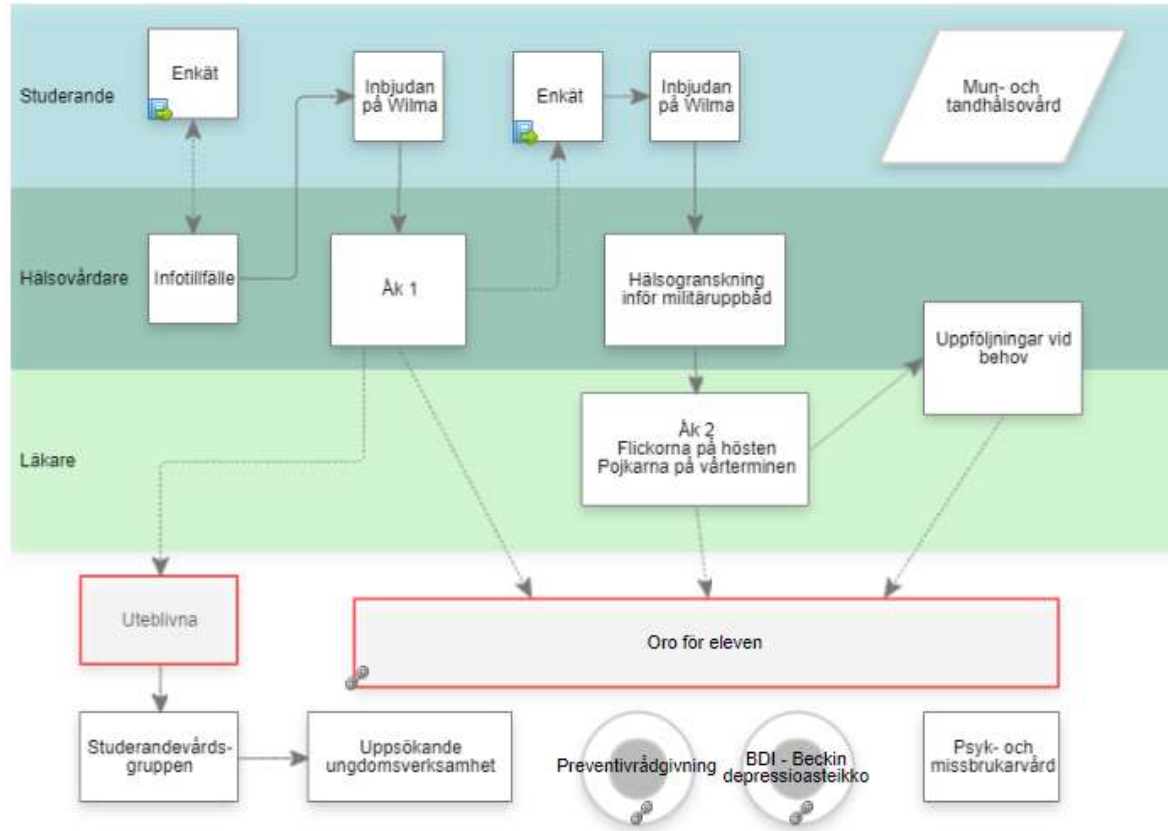

Högstadiets program

Studerandehälsövårdens program

Närmare beskrivning av innehållet i programmen finns i IMS-programmet som Pargas stad använder.

Specialundersökningar för skolhälsovården

I Pargas stad har man följande specialundersökningar inom skolhälsovården:

1. Skolhälsovårdaren kan skriva remiss till lokal privat ögonläkare för ett besök som Pargas stad bekostar.
2. För undersökningar av psykolog används stadens egna skolpsykologer eller Folkhälsans tonårspoliklinik.

Elevers och studerandes sjukvård

Om elever eller studerande under studietiden insjuknar kan de besöka skolläkaren på hälsostationen under så kallad ELEV-tid. Vid akut insjuknande får studerande besöka jourmottagningen. Icke-ortsbor som studerar och bor på orten har samma rättigheter som ortsborna till hälso- och sjukvård.

Studerande får hjälp i preventivmetodsfrågor inom skol- och studerandehälsovården eller på preventivrådgivningen, som finns i samband med mödrarådgivningen.

Principer för mångprofessionellt samarbete, arbetsfördelning och verksamhetsmodeller inom skol- och studerandehälsovård

Elevvård

I och med att lagen om elev- och studerandevård trädde i kraft krävs nya perspektiv och arbetssätt kring hur man främjar och upprätthåller barn och ungas studief framgång och goda psykiska och fysiska hälsa samt hur man ökar förutsättningar för dessa inom skolan. Ett viktigt mål för elevvården är förebyggande, **generellt inriktad verksamhet** som stöder hela skolan **samt främjande av säkerhet**. Det sektorsövergripande elevvårdsarbetet styrs av konfidentialitet, respekt för eleven och vårdnadshavaren samt stöd och uppmuntran till delaktighet. Ett annat viktigt mål för elev- och studerandevården är att främja **en verksamhetskultur som präglas av att man bryr sig om andra och eftersträvar en positiv växelverkan**. Verksamheten genomförs som ett sektorsövergripande systematiskt samarbete mellan bildningsavdelningen och social- och hälsovårdsavdelningen, eleverna och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetsparter. Vårdnadshavarnas roll, samarbetsformen och de olika aktörernas uppgifter inom elevvården påverkas av elevens ålder och förutsättningar. Även om det primära ansvaret för välbefinnandet i skolan ligger hos skolans personal, är elevvården en angelägenhet för alla medlemmar i skolan.

Tjänster inom elevvården är psykolog- och kuratorstjänster och skolhälsovårdstjänster. Att dessa tjänster och sakkunnighjälp ska tillhandahållas inom en utsatt frist gäller såväl den generellt inriktade elevvården som den individuellt inriktade elevvården. Elevvårdsarbetet utvecklas som ett sektorsövergripande samarbete med den **generellt inriktade** elevvården som främsta arbetsform, men den individuellt inriktade elevvården är också viktig som en rättighet för eleven. (Källa: bildningsavdelningen)

Skolhandledare (Koulunurisyöntekijä)

Finns till för elever och studerande i skolvardagen. Jobbar för elevernas välmående och för att minska på frånvaron i skolan.

Familjeenheten

Hälsovårdaren och läkaren kontakter vid behov familjeenheten i ärenden som gäller barnfamiljer. Hälsovårdarna samarbetar med de anställda på familjeenheten t.ex. när det gäller konsultationer och nätverkssamarbete. Från hälsovården tar man vid behov kontakt i enlighet med socialvårdslagen för bedömning av stödbehovet i familjen eller gör en barnskyddsanmälan. De föregripande barnskyddsanmälningarna görs till vuxensidan.

Skolkurator

Elever, studerande eller föräldrarna kan ta direkt kontakt till skolkuratorerna eller så kan läraren, skolhälsovården eller skolpsykologen hänvisa eleven/studerande till skolkuratoren. Alla skolor har en namngiven kurator som kontaktas.

Psykolog

Inom hälsovården finns psykologer, varav två psykologer jobbar inom skolhälsovården. Elever/föräldrar kan ta direkt kontakt till psykologerna eller så kan lärare, skolhälsovården eller skolkuratoren hänvisa eleven till skolpsykologen. Alla skolor har en namngiven psykolog som kontaktas. Skolpsykologen handleder även lärare.

Studerande får sina psykologtjänster vid Pargas hälsocentral. Studerande kan själv boka in en tid utan remiss.

Taltherapeut

Pargas stads talterapeuter finns i familjehuset Ankaret. Talterapi ges på båda inhemska språken. Till talterapeuterna behövs ingen remiss.

Ergoterapi

Pargas köper ergoterapitjänster av privata aktörer. För att komma till ergoterapi, behöver man få en remiss av skolläkaren och en betalningsförbindelse från rehabiliteringsgruppen.

Överflyttning till studerandehälsovården

För studerande som kommer från Pargas sker överflyttningen genom samtal mellan högstadiets hälsovårdare och hälsovårdaren från studerandehälsovården. I vissa fall är hälsovårdaren den samma och kontakten mellan studerande och hälsovårdare finns sedan tidigare.

Studerande som kommer från annan ort har sina uppgifter i KanTa, om dessa uppgifter är otillräckliga eller man behöver utreda något närmare, beställer hälsovårdaren journalen från studerandes hemkommun. Hälsovårdare inom

studerandehälsovården i Axxell-skolorna har ett kontaktnätverk över Svenskfinland.

En sund och trygg skola och studiemiljö

En undersökning av om skolan och studiemiljön är sund och trygg ska göras i samarbete med läroanstalten och dess elever eller studerande, skol- eller studerandehälsovården, hälsovårdsinspektören, personalens företagshälsovård och arbetarskyddspersonalen samt vid behov med andra sakkunniga. Arbetet för att avhjälpa de brister som konstaterats vid undersökningen ska följas upp årligen.

(Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 1.5.2011/338)

En hälsoinspektion görs vart tredje år. Rektor bjuder in skolhälsovårdaren, vaktmästaren, företagshälsovårdaren, skolans säkerhetsansvariga samt representant från arbetarskyddet. Vid behov kan övriga sakkunniga bjudas in. Arbetet för att avhjälpa de brister som konstaterats vid undersökningen ska följas upp årligen.

Vid hälsoinspektionen bedöms Egenkontroll och förebyggande arbete, Utrymmenas lämplighet och användbarhet, Hälsoförhållandena i utrymmena, WC-utrymmen, Hygien i verksamheten, Renhållning, Textil- och klädvård, Lager- och förvaringsutrymmen, Avfallshantering och skadedjur samt Hushållsvatten och bruksvatten.

Trivsel, sociala relationer, mobbning, skolmiljö, trygghet och delaktighet undersöks i olika trivselenkäter minst en gång per läsår. Eleverna och deras föräldrar informeras om sammanställningarna av undersökningen.

Om trygg skol- och studiemiljö stadgas utöver i hälso- och sjukvårdslagen och förordningen även i hälsoskyddslagen, lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning samt i räddningslagen och -förordningen.

Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexual hälsa

Rådgivning som stöder den sexuella mognaden och utvecklingen hos barn under skolåldern, elever och studerande ska ingå i hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna på ett sätt som motsvarar barnens och ungdomarnas utvecklingsstadium. Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexuell hälsa hör till rådgivningsbyråns samt skol- och studerandehälsovårdens tjänster. Rådgivningen kan också ordnas som en del av andra tjänster.

(Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 1.5.2011/338)

I Pargas ordnas preventivrådgivningstjänster i samband med mödrarrådgivningen och i skol- och studerandehälsovården. De ungdomar som hör till skol- eller studerandehälsovården kan sköta sina preventivmedelsärenden inom skol- och studerandehälsovården, då det gäller hälsovårdstjänster. Läkartjänsterna finns på preventivrådgivningen. På preventivrådgivningen betjänas alla kunder som är i behov av preventivmedel.

Munhälsovården

Syftet med förebyggande mun- och tandvård för barn och unga är att främja och upprätthålla mun- och tandhälsan hela livet ut. Åtgärder som krävs är att förebygga smitta av bakterier som orsakar karies, upprätthålla tillräcklig munhygien dagligen, tillägna sig hälsosamma kostvanor och använda fluor och xylitol regelbundet. Det förebyggande arbetet startar redan innan barnet är fött genom att man försäkras om att vårdnadshavarna får grundläggande information om hur mun- och tandsjukdomar uppstår och kan förebyggas. Barnens vardagsmiljö ska vara sådan att den främjar och upprätthåller hälsan, och detta är omöjligt att uppnå om inte familjerna för sin del engagerar sig i att upprätthålla god mun- och tandhygien i hemmet. När familjen är i kontakt med mun- och tandvården tar man upp frågor gällande mun- och tandvård samt bettutveckling som blir aktuella i takt med att barnet växer.

Genom förordningen stadgas om återkommande undersökningar av munnen som riktar sig till barn och unga, om tjänster inom förebyggande mun- och tandvård samt om förebyggande vård av mun och tänder enligt individuella behov. På det här sättet har man velat garantera god mun- och tandhälsa hos så många barn som möjligt i ett så tidigt skede som möjligt. Det åligger kommunen att för en familj som väntar sitt första barn ordna minst en bedömning av munhälsan och behovet av vård. För barn under skolåldern ska kommunen ordna en undersökning av munnen när barnet är 1 eller 2 år, när barnet är 3 eller 4 år och när barnet är 5 eller 6 år. För elever ska kommunen ordna en undersökning av munnen i årskurs ett, i årskurs fem och i årskurs åtta. För studerande ska kommunen minst en gång under studietiden ordna en undersökning av munnen, i vilken behovet av munhygienisk rådgivning och munhygieniska tjänster utreds.

I samband med en undersökning av munnen slås alltid fast när följande undersökning ska göras och vem som ska göra undersökningen (tandläkare/munhygienist). Utifrån det individuella behovet är det alltså möjligt

att antalet undersökningar av munnen blir fler än vad som stadgas i förordningen. Vid behov ska barn eller unga hänvisas till specialisttandläkare för specialistundersökning av munnen.

Om barn eller unga inte kommer till undersökningen eller behandlingen den bokade tiden, ska ett brev riktat till barnet eller den unga skickas hem till henne eller honom där man konstaterar att barnet eller den unga inte har kommit till mottagningen och uppmanar henne eller honom att själv beställa en ny tid. Man ska sträva efter att följa upp om en ny tid beställs och på det här sättet försäkra sig om att alla barn och unga kommer till återkommande undersökningar och får den nödvändiga mun- och tandvården.

Enligt 25 § i barnskyddslagen (417/2007) är anställda inom hälso- och sjukvården skyldiga att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds. Tandläkare/munhygienist som uppdagat situationen tar kontakt med ledande tandläkaren som för sin del kontaktar en socialarbetare. En barnskyddsanmälan görs i första hand skriftligen, blanketten finns tillgänglig på stadens webbplats.

Återkommande undersökningar och förebyggande mun- och tandvårdsbesök inom mun- och tandvården för barn och unga

1. Föräldrar som väntar sitt första barn

På uppmaning av barnrådgivningen tar föräldrarna kontakt med tandvården. Till munhygienist beställs en tid på 45-60 minuter. Vid behov hänvisas föräldrarna till tandläkare eller munhygienist för vård.

2. Barn i åldern 1, 3 och 5 år

Första besöket beställs till munhygienist (en tid på 30 minuter).
- Vid behov hänvisas barnet till tandläkare.
- Efter individuellt behov flera tider för barnet.

3. 7- och 12-åringar

- Första besöket beställs till tandläkare (en tid på 30 minuter).
- Vid behov hänvisas barnet till munhygienist. Man slår fast tidpunkten för följande undersökning och vem som mottar barnet utifrån det individuella behovet. Om det är munhygienist som gör den följande undersökningen, ska tandläkaren också slå fast den nästföljande tidpunkten för en undersökning som ska göras av tandläkare.

4. 14-åringar

Första besöket beställs till munhygienist (60 minuter).

Alla 14-åringar gör ett förebyggande mun- och tandvårdsbesök hos munhygienist med tyngdpunkt på munhygien i hemmet.

5. 17-åringar

Första besöket beställs till tandläkare (en tid på 30 minuter). Enligt förordningen ska man för studerande minst en gång under studietiden ordna en undersökning av munnen, i vilken behovet av munhygienisk rådgivning och munhygieniska tjänster utreds. Studerande bokar själv tiden.

Förskolegrupper och skolklasserna 2, 4 och 6 erbjuds möjlighet att ta emot en munhygienist för att hålla en lektion i munhälsofostran.

Utöver ovannämnda besök besöker barn och unga munhygienistens eller tandvårdarens mottagning efter individuellt behov för förebyggande mun- och tandvård, besöken varar 45-60 minuter.

Den förebyggande mun- och tandvården för barn och unga ordnas som teamarbete på multiprofessionell basis.

Utredning över behovet av stöd för dem som uteblir från hälsoundersökningar

En hälsovårdare, barnmorska, läkare, tandläkare, munhygienist eller tandskötare ska försöka utreda behovet av stöd hos dem som inte deltar i de återkommande hälsoundersökningarna.

(Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 1.5.2011/338)

Inom mödrarådgivningen känner man inte till som behöver mödrarådgivningstjänster innan de anmäler sig till rådgivningen. När en gravid kvinna skriver in sig i rådgivningen, skrivs hon också in i "kirjoillaolijat" i patientprogrammet Pegasos. I och med det kan man följa med att alla gått på regelbundna kontroller. De som inte kommer på kontroller ringer man upp och bokar en ny tid. Om de inte kommer på nästa kontroll ringer man upp igen och frågar om orsaken till att de inte kommer. Om de meddelar att de inte kommer att gå på kontroller, intervjuar man dem och utreder behovet av stöd. Överenskommelsen skrivs in på mödrabladet i patientprogrammet Pegasos. Om det finns någon gravid som inte alls kommer till rådgivningen, överväger man behovet att meddela förlossningsjukhuset om den gravida och att hon inte går på rådgivningens uppföljningar. Om oro väcks, följer man samma mönster som för andra med ökat behov av särskilt stöd.

Inom barnrådgivningen följer man regelbundet upp familjernas besök på rådgivningen. En familj som uteblir eller inte bokar tid för besök kontaktas och rådgivningstid erbjuds. Om familjen meddelar att de inte kommer att gå på

kontroller, intervjuar man dem och utreder behovet av stöd. Överenskommelsen skrivs in i patientprogrammet Pegasos. Om oro väcks, följer man samma mönster som för andra med ökat behov av särskilt stöd.

Vid skolinskrivningen får föräldrarna en skriftlig information där man ber dem beställa tid till en hälsokontroll för barnet inför skolstarten på våren. Även på föräldramöte för blivande förstaklassister ges muntlig information om saken. De som inte beställer tid kontaktas av skolhälsovårdare under våren. Till de årskursvisa hälsoundersökningarna skickas information om kommande hälsovårdsundersökning hem till föräldrarna via Wilma. Eleverna hämtas från klassen till hälsoundersökningarna eller kommer till mottagningen på överenskommen tid.

Inom studerandehälsovården får alla information om hälsoundersökningarna i början av årskurs 1. Inbjudan till hälsoundersökningarna skickas via Wilma. I yrkesskolan har man som rutin att anmäla de som inte kommer till hälsoundersökningarna till studerandevårdsgruppen. Om studerandevårdsgruppen inte får kontakt med studerande eller studerande inte fortsätter sin utbildning går en anmälan till den uppsökande ungdomsverksamheten Aktiva.

Inom tandvården körs en gång i veckan, i patientprogrammet, en befolkningsregisteruppdatering. På så vis får man reda på födda och nyinflyttade barn. Tandvården har ett kallelsesystem, vilket betyder att föräldrarna inte själva behöver boka tid åt sina barn för granskningarna, utan det skickas automatiskt hem en tid.

Då familjen fått tiden på posten är det upp till föräldrarna att endera inhibera eller omboka tiden om den inte passar. Hör de inte av sig, antar man att tidpunkten passar och de kommer till tandvården.

Första gången barnet uteblir oanmält från ett besök, så skickar man endera en ny tid per post eller ett brev hem där föräldrarna uppmanas boka en ny tid. Ber man dem boka en ny tid själva, så följer vi upp efter 6 månader att har barnet varit, så att barnet inte faller bort från kallelsesystemet.

Andra gången barnet uteblir oanmält från en bokad tid, så ringer man föräldrarna och per telefon bokar en ny tid. Om man inte får kontakt per telefon, så får de ett brev hem var de igen uppmanas boka en ny tid åt barnet. Nu följer man upp efter en månad att har det bokats ny tid, om inte så försöker man igen få kontakt med föräldrarna per telefon. Lyckas man inte, trots fler försök, få tag i föräldrarna så gör man en barnskyddsanmälan.

Får man kontakt med föräldrarna så utreder man varför det blivit fler oanmälda frånvaron och vid det samtalet informeras föräldrarna också om att tandvården har en skyldighet att göra barnskyddsanmälningar vid behov. Tillsammans gör vi upp en plan hur man i fortsättningen organiserar barnets granskningar att det inte blir oanmälda frånvaron.

Utvärdering och uppföljning

Staden har i sin välfärdsberättelse gjort upp mål för:

- Kommunikation, där man mäter hur väl man når ut med information till kommuninvånare via media och i sociala medier. Dessa utvärderas med mätningar i läsarantal/antal följare på sociala medier.
- Tidigt ingripande och tidigt stöd till familjer som behöver stöd, genom att ta till tals i tid, mångprofessionellt arbete, utveckling av familjehuset Ankarets verksamhet, förebyggande familjearbete och rådgivningens omfattande hälsoundersökningar. Utvärderingen sker genom att mäta hur stor del av 0-17 åringar är i behov av barnskyddets öppna tjänster och hur stor del av 0-17 åringar är omhändertagna.
- Ett starkt och fungerande föräldraskap, där man genom familjeförberedelsen skall ge möjlighet till kamratstöd och möjliggöra föräldrars nätverkande. Man ska erbjuda lågröskelverksamhet med bl.a. familjecafé och parkverksamhet. Man ska ordna grupper för att stöda föräldraskapet i olika situationer t.ex. adoptionsföräldrar, mamma-babygrupper. ICDP används för att stöda föräldraskapet i både kundkontakter ock i grupper. Dessutom ska personalen ha kunskap om digitala tjänster som stöder föräldraskapet och kunna handleda föräldrar i användning av dessa. Detta utvärderas genom kundenkäter och feedback i samband med träffar och kurser.
- En aktiv fritid där man uppmuntrar familjer att röra på sig. Inom rådgivning och skol- och studerandehälsovård fångar man systematiskt upp barn och unga som har problem med övervikt och kan handleda och motivera dem till ett aktivare och hälsosammare liv.
- Barn och ungas psykiska välmående, där man satsar på att tidigt stöda barn och unga som har psykiska utmaningar. Detta följer man med i högstadiets och studerandes hälsoenkäter.

Lagar, förordningar och anvisningar som styr verksamheten

Hälsa- och sjukvårdslagen ([2010/1326](#))

Klemetti Reija & Hakulinen-Viitanen Tuovi (toim.) (2013) [Äitiysneuvolaopas. Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan](#) Opas 29/2013. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Laaaja hyvinvointikertomus 2017 - 2020, Parainen

Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga ([338/2011](#))

THL www.thl.fi har omfattande rekommendationer för social- och hälsovården.